

culturele en kunstzinnige vorming 2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

1a De directeur kan een tweede corrector aanwijzen. In dat geval dient in dit correctievoorschrift voor "gecommitteerde" telkens te worden gelezen "tweede corrector".

Indien de directeur geen tweede corrector aanwijst zijn de betreffende bepalingen niet van toepassing.

2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces verbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.

3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 7 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer die de school heeft vastgesteld.
De CEVO zal een waarde voor de normeringsterm N bekend maken, die zou hebben gegolden, als deze toets als centraal examen was afgenomen.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 72 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Blok 1 De Oriënt

1 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Er was sprake van religieuze verdraagzaamheid: moslims, christenen en joden leefden (in het algemeen) vredig naast en met elkaar. Dit klimaat was gunstig voor wederzijdse beïnvloeding, waardoor nieuwe artistieke mengstijlen konden ontstaan.

2 maximumscore 2

twee van de volgende verschillen:

- Alhambra: toepassing van de hoefijzerboog (en andere islamitische boogvormen als de verlengde rondboog) < > westerse middeleeuwse bouwkunst: alleen de (romaanse) rondboog en de spitsboog
- Alhambra: koepelgewelven zijn opgebouwd uit complexe ruimtelijke geometrische vormen die de basisvormen verhullen < > Westen: ton-, kruis- en/of koepelgewelven met herkenbare grondvormen
- Alhambra: alom aanwezige ornamentering, vaak volgens geometrische patronen ('arabesken') als vast onderdeel van de architectuur (bijvoorbeeld op tegels) < > In westerse middeleeuwse bouwkunst worden als versiering (verhalende) reliëfs en/of beelden en/of frescoschilderingen aan de architectuur toegevoegd.

per juist verschil

1

3 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):

- De heilige teksten uit de koran worden beschouwd als Gods woorden die via de profeet waren 'neergedaald'. Daarom moeten ze met aandacht en eerbied geschreven worden, wat een kalligraaf doet.
- Binnen de islamitische cultuur rust een taboe op het maken van afbeeldingen van levende wezens zoals die voorkomen in de heilige teksten uit de koran. In plaats hiervan ging alle aandacht naar de teksten zelf, die zo fraai mogelijk werden vormgegeven (mede als alternatief voor het maken van afbeeldingen).

Vraag	Antwoord	Scores

4 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

In de periode die in het Westen met de middeleeuwen wordt aangeduid, was binnen de Arabische/islamitische cultuur de belangstelling voor het vergaren van kennis en het beoefenen van wetenschap veel groter dan in het Westen. Toen in het Westen met de renaissance ook de aandacht voor kennis en wetenschap toenam, kon men voor een deel terugvallen op wat binnen de Arabische cultuur op deze gebieden al tot stand was gebracht.

5 maximumscore 3

drie van de volgende kenmerken:

- De muziek wordt a capella uitgevoerd.
- Er wordt eenstemmig / unisono gezongen.
- Er worden meer tonen op één lettergreep gezongen (melismatisch gezang).
- Er wordt in vraag - antwoord vorm gezongen (responsoriaal gezang).
- Er is sprake van een vrij ritme dat de tekst volgt, of: een duidelijke maat ontbreekt.

per juist antwoord

1

6 maximumscore 3

drie van de volgende:

- De tekst (Kyrie Eleison, Christe Eleison) wordt aangevuld met Arabische tekst.
- In de melodie worden veel versieringen en tussentonen gebruikt (die afgeleid zijn van Arabische toonladders) < > het gregoriaans kent geen versieringen of tussentonen.
- De muziek wordt begeleid (hier door een ritme op slaginstrumenten)< > het gregoriaans is (a capella, dus) zonder begeleiding.
- De muziek heeft een maatindeling < > het gregoriaans heeft geen maatindeling.
- Er wordt meerstemmig gezongen; hierin wijkt de muziek af van het gregoriaanse gezang dat eenstemmig is.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
7	maximumscore 2 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben: • De voorstelling verwijst naar de brede culturele belangstelling van de koning: diverse figuren zijn samen musicerend afgebeeld en hovelingen tonen de koning boeken en geschriften 1 • De vormgeving is (laat)midleleeuws: vlakke, decoratieve achtergrond (zonder lijnperspectief) met figuren die van maat verschillen (de koning is belangrijker en dus veel groter dan de rest) of waarbij de verkortingen niet helemaal realistisch zijn 1	
8	maximumscore 2 Het antwoord moet de volgende strekking hebben (twee van de volgende): – De muziek kan niet liturgisch bedoeld zijn, omdat er een instrumentale begeleiding is toegevoegd en omdat de Kerk in de middeleeuwen het gebruik van muziekinstrumenten tijdens de dienst afkeurde. – De vorm van het cantiga is anders dan de gregoriaanse gezangen: er is sprake van een refreinstructuur. – Alfonso schreef in het Galicisch en de taal van de Kerk was Latijn; tijdens kerkdiensten werden de gregoriaanse gezangen in het Latijn gezongen.	
	per juist antwoord	1
9	maximumscore 2 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben: • In de romantiek zochten kunstenaars naar manieren om te ontsnappen uit de alledaagse werkelijkheid en/of uit de geïndustrialiseerde en burgerlijke maatschappij. Exotische oorden als de Oriënt wakkerden de fantasie en/of de zucht naar avontuur aan 1 • Het schilderij van Delacroix voldoet aan het beeld dat kunstenaars in de negentiende eeuw van de Oriënt hadden: een exotische combinatie van luxe, erotiek en geweld en/of ongebonden hartstochten, die alle romantische verlangens (passie, avontuur, escapisme) zou kunnen vervullen 1	

Vraag	Antwoord	Scores

10 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Het toneel was tot dan toe een rechthoekige ‘doos’ met een centraal aanzicht (het achterdoek): Bakst doorbreekt dit door een diagonale indeling van de ruimte, of: hij vervangt de rechte achterwand door vlakken die de ruimte via de diagonaal indelen.
- Het toneel had tot dan toe alleen een beschilderd achterdoek dat een omgeving suggereerde en (soms beschilderde) coulissen. Bakst ontwerpt ook draperieën op de voorgrond (die als repoussoir werken) waardoor een ander ruimtelijk effect ontstaat en/of tapijten voor de vloeren.
- Bakst past in vergelijking met traditionele ontwerpen opvallend veel (felle, rijke) kleur toe (hij ontwerpt gekleurde tapijten voor de vloeren) waardoor (samen met de draperieën en de kostuums) een totaalontwerp ontstaat: een explosie van kleuren die op elkaar zijn afgestemd en die de hele toneelruimte bedekken. Tot dan toe vormde het decor een rustige, vaak groene (bos- of tuin-) achtergrond (voor de in wit en pastelkleuren geklede dansers).

per juist antwoord

1

11 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

De bestaande muziek was voor de concertzaal geschreven, bedoeld om geconcentreerd naar te luisteren. Deze muziek had een hogere status dan balletmuziek, die in die tijd pure ‘gebruiksmuziek’ was. Deze balletmuziek had weinig artistieke pretenties en diende alleen maar om de dans te ondersteunen.

Vraag	Antwoord	Scores

12 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- Ja, want de dans is expressionistisch: Fokine creëerde een danstaal waarin het karakter van de personages wordt uitgedrukt door specifieke bewegingen 1
- voorbeelden (één van de volgende): 1
 - De haremdames dansen op een oosterse wijze: verleidelijk, met veel bewegingen van armen, heupen en torso en/of de eunuch is een komisch karakter dat zich onbeholpen, clownesk beweegt.
 - In de slotscène is er nauwelijks sprake van academische dans door middel van passen en patronen: het gaat hier meer om het dramatisch/expressionistisch uitbeelden van de emoties.

of:

- Nee: in de choreografie laat Fokine weliswaar de academische regels en voorschriften los en wordt de dans vrijer, maar de dans in *Shéhérazade* heeft (nog) niet het directe, het rauwe van het expressionisme in de beeldende kunst in het begin van de twintigste eeuw (zoals te zien op afbeelding 7). De bewegingen zijn (niet hoekig of 'lelijk' maar) nog altijd aangenaam om te zien 1
- voorbeelden (één van de volgende): 1
 - In de 'bloedbad'-scène laat de (gouden) slaaf in ieder geval toch nog hoge en virtuoze sprongen zien.
 - De haremdame die zich doorsteekt wordt dramatisch gespeeld, maar dat is eerder realistisch dan modernistisch. Het is niet schokkend als de directe uiting van een innerlijke emotie.

Blok 2 China en Japan

13 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Antwerpen was de belangrijkste handelsstad van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden. Na de herovering door de Spanjaarden werd hier de macht van de Rooms-katholieke kerk hersteld. Voor protestantse kunstenaars, ambachts- en kooplieden was geen plaats meer. In groten getale vertrokken zij, mét hun expertise en contacten, naar met name Amsterdam dat hierdoor de positie van Antwerpen kon innemen.

Vraag	Antwoord	Scores

14 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De tekeningen zijn af en toe gedetailleerd (haartooi, silhouet van de kustlijn, decoraties op vaartuig), waardoor deze (exotische of topografische) aspecten herkenbaar worden.
- De omgeving is leeg of wit gelaten, waaruit blijkt dat het vooral om de (visuele) informatie gaat.
- De vormgeving is ondergeschikt aan de informatieverstrekking: ruimteweergave en verhoudingen zijn ‘leesbaar’ maar niet erg naturalistisch.

per juist antwoord

1

15 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- Afbeelding 11 is een stilleven. Het is een pronkstilleven, samengesteld uit kostbare gebruiksvoorwerpen (goud, kristal/glas, tapijt). Het opnemen van een schaal van Chinees porselein in dit stilleven wijst erop dit eveneens een kostbaar bezit was 1
- Afbeelding 12: is een (groeps)portret. Alleen rijke families konden zich zo'n familieportret permitteren. Ze zijn (in hun woning) afgebeeld met voorwerpen (borden en kommen) van Chinees porselein, uitgesteld als pronkstukken die de welstand van de familie moeten benadrukken 1

16 maximumscore 2

- Het leidde tot een enorme toename van het aantal aardewerkfabrieken in Delft, omdat zij kansen zagen het gat in de markt dat ontstaan was, op te vullen 1
- Er werd naar gestreefd om het Delfts blauw aardewerk steeds meer op Chinees porselein te laten lijken, wat (vooral wat de decoraties betreft) min of meer lukte. (Porselein kon toen in Europa nog niet gemaakt worden omdat men het procédé niet kende.) 1

Vraag	Antwoord	Scores

17 maximumscore 3

Deze vormgeving (is niet in de eerste plaats gericht op het imiteren van de zichtbare werkelijkheid, maar) is decoratief ofwel geschikt voor het decoreren van allerlei vlakke dragers zoals behang of textiel omdat (drie van de volgende):

- vormen vlak zijn (in plaats van plastisch).
- kleuren niet zozeer naturalistisch zijn (veel blauw) maar regelmatig over het vlak verspreid.
- heel verschillende scènes (grote en kleine figuren of objecten) niet ruimtelijk zijn gearrangeerd, maar naast elkaar zijn geplaatst tegen een witte achtergrond.
- er veel sierlijke elementen (planten, golven, rotsen) in de scènes zijn opgenomen.

per juist antwoord

1

18 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Andere culturen werden gezien als een verzameling 'rariteiten', waaraan je interessante of zelfs amusante exotische motieven kon ontleen die geschikt waren vanwege hun decoratieve karakter. Men maakte in feite geen onderscheid tussen afzonderlijke vreemde culturen: aspecten worden hier zonder meer samengevoegd in een soort collage.

19 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):

- In het begin van de twintigste eeuw was het de behoefte aan **vernieuwing** die leidde tot het relativeren van de eigen Europese cultuur: een cultuur waarvan men de (morele) beperkingen inzag.
- Men was in het begin van de twintigste eeuw in de kunst op zoek naar de **essentie** en dacht deze eerder te vinden in vreemde, niet-Europese culturen die in hun ogen nog 'puur' waren, onbedorven door de moderne geïndustrialiseerde maatschappij en/of door academische kunstopleidingen.

Vraag	Antwoord	Scores

20 maximumscore 3

(De speelstijl heeft het plechtige, gestileerde karakter van een ritueel.)
drie van de volgende antwoorden:

- De (soms) vertraagde (dans)bewegingen maken het plechtig.
- Het reciteren van de teksten geeft het spel een sacraal karakter.
- Het gebruik van maskers stileert het spel doordat de gelaatsuitdrukkingen onzichtbaar worden.
- Het bezwerende van de muziek draagt bij aan een ritueel of sacraal karakter.
- De traditionele (Japanse) kleding maakt het spel ceremonieel en/of tijdloos.

per juist antwoord

1

21 maximumscore 3

drie van de volgende verklaringen:

- De eigen interpretatie van regisseurs en/of acteurs wordt in het westerse theater hoog gewaardeerd. Wanneer er geen sprake is van eigen interpretatie wordt een uitvoering al gauw overbodig gevonden.
- De oorspronkelijke uitvoeringen van oude stukken zijn vaak niet meer bekend, zodat opvoeringen zelden echt authentiek kunnen zijn.
- In het Westen wil men nieuwe technische (multimedia)mogelijkheden voor het theater benutten.
- De westerse opvoeringpraktijk is niet voorbehouden aan enkele families die de kunst van vader op zoon doorgeven en is dan ook veel gevoeliger voor veranderingen in de maatschappij.

per juist antwoord

1

22 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

In de negentiende eeuw waren de politieke verhoudingen verschoven: vorst en adel maakten niet langer de dienst uit; de burgerij won aan invloed. Er ontstond een grote middenklasse van gegoede burgers die behoefte had aan vermaak en/of die zich spiegelde aan de status van de adel en de (theater)cultuur die tot dan toe aan de hogere klasse was voorbehouden.

Vraag	Antwoord	Scores

23 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- Aristotelisch theater is gericht op het meeleven van het publiek met de hoofdpersoon: niets mag hen afleiden van het verhaal (het publiek moet volledig in de voorstelling op kunnen gaan zonder zich af te vragen of het gespeelde echt of niet echt is) 1
- Oosterse theateerelementen waren niet of nauwelijks bekend bij het westers publiek. Zij creëren een afstand tussen het publiek en de voorstelling, waardoor meeleven van het publiek wordt vermeden en het nadenken over de voorgestelde situatie (en daarmee de maatschappelijke of sociale bewustwording die Brecht beoogt) wordt versterkt 1

Blok 3 Amerika

24 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Muziek: door de opkomst van nieuwe media als grammofoonplaat en radio werd jazzmuziek ook in Europa populair. (Deze was een mengvorm van Afrikaanse en Amerikaanse muziek, waarin het ritme een belangrijker rol speelde dan in de Europese muziek.)
- Dans: in het verlengde van de jazzmuziek ontstonden ook moderne gezelschapsdansen, zoals de foxtrot en charleston, die in de Europese dansgelegenheden werden gedanst, of: Isadora Duncan en/of Loie Fuller beïnvloedden met hun vrije, lichamelijke dans het ontstaan van de moderne / expressionistische theaterdans.
- Film en/of musical: door de Amerikaanse technologische voorsprong ontwikkelde zich een grootschalige filmindustrie in Hollywood, die internationale uitstraling had. Daardoor werd ook het Amerikaanse genre van de musical populair in West-Europa.
- Architectuur: Het werk van Frank Lloyd Wright en hoogbouw werden al in het begin van de twintigste eeuw bestudeerd (onder anderen door Berlage in Nederland en het Bauhaus in Duitsland).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores

25 maximumscore 2

twee van de volgende redenen:

- Veel Europese kunstenaars (uit allerlei disciplines) waren naar de Verenigde Staten gevlucht en droegen daar bij aan de ontwikkeling van de Amerikaanse cultuur.
- Technologische ontwikkelingen in de Verenigde Staten leverden een productie van veel (noodzakelijke maar ook) luxe gebruiks- en genotsartikelen, die modern en ‘glamorous’ aandeden.
- Amerika had de oorlog gewonnen en steunde Europa met Marshallhulp. Europa stond open voor alles wat er vandaan kwam, ook op cultureel gebied.
- Het verwoeste Europa moest na de oorlog aan de wederopbouw beginnen, waarbij kunst geen prioriteit had. In de Verenigde Staten (die op eigen grondgebied geen schade door oorlogshandelingen hadden geleden) konden ontwikkelingen op cultureel gebied gewoon doorgaan.

per juiste reden

1

26 maximumscore 3

- begrip jeugdcultuur:
Onder jeugdcultuur moet worden verstaan het fenomeen dat jongeren er als groep op het gebied van de cultuur eigen ideeën, opvattingen, voorkeuren op nahouden die zich onderscheiden van die van de oudere generatie.

1

- De jeugdcultuur kon ontstaan doordat (twee van de volgende verklaringen):

2

- jongeren langer naar school gingen en/of hoger werden opgeleid en langer vrijgesteld waren zonder maatschappelijke verplichtingen: ze hadden daardoor veel vrije tijd die ze in elkaars gezelschap doorbrachten.
- jongeren die al werkten geld verdienden dat ze konden besteden in de vermaaksindustrie en/of aan eigen mode.
- jongeren zich verzetten tegen herstel van de vooroorlogse structuren door ouders en gezagsdragers, omdat de oorlog het failliet van de maatschappij van hun ouders betekende: er moest iets nieuws gebeuren.

per juiste verklaring

1

Vraag	Antwoord	Scores

27 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Dylan heeft een (politiek/maatschappelijke) boodschap: hij roept op tot engagement en/of tot het afrekenen met het bestaande establishment (de tijden veranderen, het gaat mis en er moet actie ondernomen worden) en dat sluit aan bij de protestgeneratie.
- Hij richt zich tot de jeugd, die het heft in eigen handen wil nemen (ouders en opvoeders moeten begrijpen dat hun tijd voorbij is en dat hun kinderen niet meer naar hen luisteren).
- Dylan was iemand om je als jongere mee te identificeren: een slordige, rebelse jongen ‘van de straat’.
- Dylan zingt solo (met indringend stemgeluid en) begeleidt zichzelf op een eenvoudige manier op de gitaar: je kon het zelf na- en/of meespelen.

per juist antwoord

1

28 maximumscore 4

- De song (met een tekst over de kick van het avontuur en het rijden op een motor) appelleert aan een gevoel van vrijheid in ruimste zin van het woord: vrij om te gaan en staan waar je wilt (zonder geremd te worden door verantwoordelijkheden of verplichtingen) 1
- muziek (drie van de volgende): 3
 - De muziek heeft hardrock-kenmerken, zoals vervormd gitaargeluid en/of een belangrijke rol voor bas en drum: dit past bij het stoere motorrijden.
 - De manier van zingen is ongepolijst: dit versterkt het ‘stoere’ van het motorrijden.
 - De melodie suggereert de beweging van het motorrijden door het herhaalde motief van de eerste zin.
 - Het ritme is stuwend van karakter, dit suggereert ook beweging.
 - Het tempo van de muziek schetst de vaart van de motorrijders.

per juist antwoord voor muziek

1

Vraag	Antwoord	Scores

29 maximumscore 3

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- positie van de camera: bewegende (point of view) shots vanaf een andere, meerrijdende motor of auto, waardoor het landschap aan je voorbij trekt alsof je zelf rijdt 1
- camerabeweging: er wordt gebruik gemaakt van rijders, waarbij de camera met dezelfde snelheid meebeweegt met de motoren 1
- kadering: de twee motorrijders zijn een paar keer te zien in een totaalshot, waarbij het kader zo gekozen is, dat het voorbijtrekkende landschap de boventoon voert, of: ook bij enkele (overshoulder)shots waarbij je meekijkt over de schouder van de motorrijder, ligt de nadruk op het voorbijtrekkende landschap 1

30 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- Hippies willen zich bewust niet aanpassen aan de heersende moraal van de burgerij.
Dit tonen zij door afwijkend gedrag, afwijkende levensstijl, afwijkende kledingstijl. Zij staan een nieuwe manier van leven voor op basis van individuele vrijheid en gemeenschappelijke gelijkheid 1
- De burgerij daarentegen wil de eigen normen en het waardepatroon (van orde, netheid en regelmaat) met alle middelen beschermen tegen vreemde invloeden van buitenaf. Alles wat afwijkt van de norm is bedreigend en daarmee verwerpelijk en/of zelfs minderwaardig (de hippies worden in de film net als zwarten gediscrimineerd en/of met gorilla's vergeleken) 1

Vraag	Antwoord	Scores

31 maximumscore 3

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- Van (angelsaksische) films wordt verwacht dat zij de werkelijkheid zo goed mogelijk benaderen. Acteurs willen via de Method het personage dat ze spelen zó dicht benaderen, dat zij het personage niet alleen spelen, maar tijdelijk even wórdten om het zo geloofwaardig mogelijk over te laten komen 1
- twee van de volgende voorbeelden: 2
 - Het onverzorgde uiterlijk van ongeschoren gezichten, lang haar, verward haar, zweet op het voorhoofd, verhoogt het realisme van het feit dat ze al enige tijd onderweg zijn.
 - De drie spreken zacht, mompelend of binnensmonds: een natuurlijke reactie in de vijandige omgeving waarin ze terecht zijn gekomen.
 - Het spel bestaat voor een groot deel uit het uitwisselen van blikken, wat het realiteitsgehalte van de scène verhoogt: er wordt weinig uitgesproken maar veel gesuggereerd.
 - De kleding van de drie hippies, het suèdejasje met franjes, motorjack en het verwassen T-shirt, sluit aan bij het modebeeld van hippies uit de jaren zestig en ondersteunt op die manier de rol die ze spelen.

per juist voorbeeld

1

32 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- In 1959 toen McLuhan zijn begrip formuleerde, waren media als radio, film, televisie en telefoon op zo'n schaal gemeengoed geworden dat hij veronderstelde dat via deze media op wereldschaal gecommuniceerd zou gaan worden 1
- Tegenwoordig is de Global Village actueler dan ooit door de opkomst van computers en het daarmee verbonden Internet. Per definitie is het Internet een medium dat de hele wereld omspant en ook nog eens verschillende media in zich verenigt. (Actualiteiten, films, communicatie per mail en commerciële activiteiten zijn op het Internet op elk moment op elke plek voor iedereen gelijkwaardig beschikbaar) 1

Vraag	Antwoord	Scores

33 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- Boodschap: Door de merknamen te vervangen door de zin *Work, buy, consume, die* hekelt de kaart het inhoudsloze van een wereld die geen andere waarde kent dan materialisme en consumptie (waarbij gesuggereerd wordt dat dit wereldwijde consumentisme mede in stand gehouden wordt door internationaal opererende bedrijven) 1
- Vormgeving: De kaart bestaat uit vier aangepaste logo's van bekende bedrijven. De logo's blijven herkenbaar omdat de hoofdvorm en de (felle, contrasterende) kleuren ongewijzigd zijn gebleven; alleen de teksten zijn veranderd 1

34 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben

- positief (één van de volgende): 1
 - Culturele beïnvloeding kan als positief worden gekwalificeerd als er sprake is van een verrijking van de ene cultuur door de ander op basis van wederzijdse interesse en respect.
 - Culturele beïnvloeding kan als positief worden gekwalificeerd omdat het past in de tijd: 'global art' sluit aan bij de globalisering.
- negatief (één van de volgende): 1
 - Culturele beïnvloeding kan als negatief worden gekwalificeerd omdat je je eigen culturele identiteit kunt verliezen als je vreemde invloeden toelaat in je eigen kunstvormen.
 - Culturele beïnvloeding kan als negatief worden gekwalificeerd omdat het kan leiden tot vervlakking. Als alles op elkaar begint te lijken, verdwijnt de culturele diversiteit.
 - Culturele beïnvloeding kan als negatief worden gekwalificeerd als het neerkomt op het respectloos gebruiken van elementen uit een andere cultuur.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste tien kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 10 april naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- afbeelding 1/2: Alhambra, Granada
- afbeelding 3: manuscript uit de middeleeuwen
- afbeelding 4: miniatuur uit de Codices van de *Cantigas de Santa Maria*
- afbeelding 5: Delacroix, *Dood van Sardanapalus*
- afbeelding 6: Leon Bakst, toneelontwerp *Shéhérazade*
- afbeelding 7: Emil Nolde, *Kerzentänzerinnen*
- afbeelding 8-10: uit *Het Journaal van Abel Tasman 1642-1643*
- afbeelding 11: Willem Kalf, *Stilleven*
- afbeelding 12: anoniem familieportret ca 1630
- afbeelding 13: Faience vaas ca 1680
- afbeelding 14-16: Tegeltabelau Rijksmuseum ca 1690
- afbeelding 17/18: scènefoto's *De goede mens van Sézuan*, 2006, Het Amsterdamse bos,
- afbeelding 20: Adbusters
-
- audiofragment 1/2: Oni Wytars Ensemble From Byzantium to Andalusia, 2001, Naxos 8557637
- audiofragment 3: Cantigas of Saint Maria of Alfonso X el Sabio, 1999, The Martin Best Ensemble. Nimbus records Limited NI 5081
- audiofragment 4: Bob Dylan, The times they are changing, 1967, CBS cd 32021
-
- tekst 1: <http://www.interamericaninstitute.org/> geraadpleegd op 29-11-2006
- tekst 2: Cees Nooteboom, *De omweg naar Santiago*, Amsterdam 1992
- tekst 3: <http://nl.encarta.msn.com> geraadpleegd op 29-11-2006
- tekst 4: uit: Alexander Schouvaloff, *The art of Ballets Russes*, Londen 1997
- tekst 5: Vibeke Roeper, Diederick Wildeman (red.). Om de wereld. De eerste Nederlandse omzeiling van de wereld onder leiding van Olivier van Noort, 1598-1601, Nijmegen 1999
- tekst 6: naar: Erika de Poorter, Nô en kyogen. In *Verre Naasten Naderbij, 2*, Rijksmuseum voor Volkenkunde, Leiden 1983.
- tekst 7: Bijlage NRC 24 mei 1997 ter gelegenheid van 50 jaar Marshallplan; o.a. Maarten Huygen, *De Amerikanisering begint nu pas goed*.
- tekst 11: Uit: Ned Manderino, *All about method-acting*, Los Angeles 1994
-
- videofragment 1: uit *Toen de wereld Arabisch sprak*, documentaire NMO, 2000
- videofragment 2/3: uit *Shéhérazade* door het Ballet van het Marijinsky Theater